

УДК 712.253:635.054 (477.63)

**ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ ДЕРЕВНИХ НАСАДЖЕНЬ ТУНЕЛЬНОЇ
БАЛКИ м. ДНІПРО**

*В.П. Бессонова, д.б.н., професор, О.Є. Іванченко, к.б.н., доцент, А.О. Ткач,
студентка*

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
вул. С. Єфремова, 25, м. Дніпро, 49600, Україна

Створення великих промислових центрів, стрімке зростання міського населення сприяють погіршенню стану навколишнього середовища. Збільшується забруднення атмосфери, ґрунтів, вод, споживання кисню і виділення вуглекислого газу. Проте, багаторічні дослідження різних вчених виявили важливу роль зелених насаджень у поліпшенні стану повітряного середовища і мікроклімату міських територій, яка проявляється у захисті міст від несприятливих чинників, підвищенні естетичних якостей забудови, забезпеченні городян рекреаційними територіями тощо [5].

У зв'язку з цим, зростає необхідність організації масового відпочинку населення в умовах, які сприятливо впливають на здоров'я і психофізичний стан людини. Для масового відпочинку населення доцільно використовувати зелені (приміські) зони, які одночасно з оздоровленням повітряного басейну виконують рекреаційні, санітарно-гігієнічні, водоохоронно-захисні та інші функції. Такі функції у м. Дніпро виконують зелені насадження Тунельної балки. Тому для їх реконструкції важливим є вивчення видового складу деревних рослин та проведення таксаційних досліджень.

Метою даної роботи було проаналізувати видовий склад деревних насаджень урочища Тунельна балка та їх окремі таксаційні характеристики. Інвентаризацію деревних насаджень проводили згідно [4]. Видову приналежність рослин оцінювали за [1–3]. Діаметр штамбу визначали за допомогою мірної вилки, висоту – висотоміром фірми «Suunto».

Урочище Тунельна балка розташоване на південному сході м. Дніпро між масивами Перемога, Тополя і Сокіл. Тунельна балка отримала сучасну назву у зв'язку з будівництвом у 1930-х рр. Мерєфо-Херсонської гілки залізниці та тунелю під дорогою на Запоріжжя. На теперішній час балка є місцем відпочинку населення міста. Її територія простягається на 10,5 га. У західній частині урочища знаходиться центр активного відпочинку «Лавина». Територія урочища нерівна, крутизна схилу коливається у межах 9–18 °. Усі стежки для пересування стихійні, створені відпочиваючими або транзитними відвідувачами. На окремих ділянках урочища Тунельна балка спостерігається зсувні процеси.

Деревні насадження урочища Тунельна балка складаються з групових посадок, які подекуди втратили свою декоративність у зв'язку з випадом дерев. Асортимент представлено 25-ма видами, які відносяться до 16 родин. Всього в урочищі зростає 2749 екземплярів дерев. За життєвою формою це переважно дерева, чагарників небагато, 4 види – бузина чорна, скумпія звичайна, бузок звичайний та спірея Вангутта. Ліани представлені лише одним видом – виноградом дівочим п'ятилисточковим. Хвойні рослини відсутні. Значну кількість насаджень складають дуб звичайний (542 екз.), в'яз дрібнолистий (347 екз.) та клен гостролистий (495 екз.). Їх частка складає 19,71; 12,62 і 18,00 % від загальної кількості дерев. Інші рослини представлені у меншій кількості. Репрезентативність у межах 3–5 % мають клен ясенелистий, ясен звичайний, груша звичайна та шовковиця біла. Горіх грецький на території урочища зростає у кількості 215 шт. Найменша кількість особин виявлена для таких видів як тополя біла і чорна, спірея Вангутта, айлант найвищий та ін. Родини представлені переважно 1–2-ма видами, за виключенням родини Розоцвітих, яка має більше видове різноманіття: абрикос звичайний, вишня звичайна, спірея Вангутта і груша звичайна. До родини Кленові відноситься найбільша кількість екземплярів – 658 шт., що складає близько 24 % усіх насаджень.

За висотою переважаючу кількість дерев складають рослини зі значеннями цього показника у діапазон від 8,1 до 12 м. Їх нараховується 1385 шт., що становить 50,38 % стосовно загальної кількості. У цю групу увійшли всі представники деревних насаджень Тунельної балки, за виключенням чагарникової рослинності, але слід виділити види зі значним внеском у кількісний склад групи. Це дуб звичайний, гледичія колюча, в'яз дрібнолистий, клен гостролистий, шовковиця біла та ін. Майже однаковою кількістю представлені рослини вистою від 4,1 до 8,0 м та від 12,1 до 16 м – 20,55 і 19,97 %, відповідно.

За діаметром штамбу деревні рослини Тунельної балки були розподілені на 8 груп. Найчисленнішу групу склали рослини, у яких діаметр стовбура коливався від 38,1 до 46 см – 41,14 % щодо кількості усіх дерев дослідної ділянки. Група представлена головним чином екземплярами дуба звичайного, горіха грецького, клена гостролистого і ясенелистого. Це переважно найстаріші посадки. Меншою, але вагомою за чисельністю, є група дерев з діаметром 46,1–54 см, серед яких багато в'яза дрібнолистого, клена ясенелистого і шовковиці білої. Найменшою кількістю представлені рослини, які мають діаметр штамбу 6,1–14,0 та 54,1–62 см – 0,76 і 1,67 %, відповідно.

Таким чином, деревні насадження урочища Тунельна балка представлені 25-ма видами деревних рослин у кількості 2749 екз., які зростають у групових посадках. Середня висота – 9,3 м. За діаметром штамбу переважну кількість

складають рослини, у яких цей показник знаходиться у межах 38,1–46 см. У подальшому доцільно вивчити санітарний стан деревної рослинності балки, вивчити вплив абіотичних і антропогенних чинників на формування фітоценозів.

Література

1. Громадин А.В. Дендрология / А.В. Громадин, Д.Л. Матюхин. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 360 с.
2. Доброчаева Д.Н. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов. – Киев: Фитосоцицентр, 1997. – 548 с.
3. Заячук В.Я. Дендрология / В.Я. Заячук. – Львів: Априорі, 2008. – 65 с.
4. Інструкція з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах і селищах міського типу України: Затверджена Державним комітетом будівництва, архітектури та житлової політики № 226 від 24.12.2001 р.
5. Машинский В.Л. Зеленый фонд – составная часть природы. Градостроительное проектирование земель зеленого фонда городских поселений. Ч. 2. Природный комплекс и зеленый фонд города / В.Л. Машинский. – М.: Спутник, 2005. – 191 с.